

Nissan

The Month of Beginnings

The Starting Point

1. Shmos 12:1-2

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

The LORD said to Moses and Aaron in the land of Egypt:

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רִאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

This month shall mark for you the beginning of the months; it shall be the first of the months of the year for you.

Questions

What was it like before?

Why Nissan?

Why does it not have a name?

Remembering Redemption

2. Ramban, Shmos 12:2

And the reason for, "This month shall be unto you the beginning of months" is that Israel will count the first month, and from there will count all the months as second and third until the completion of the year with the twelfth month, so that this will be a reminder of a great miracle, for any time that the months will be mentioned the miracle will be remembered, and therefore the months have no names in the Torah, but rather it says, "in the third month" (Exodus 19:1), and, "in the second year in the second month...that the cloud was taken up" (Numbers 10:11), and, "in the seventh month on the first of the month, etc." (Numbers 29:1) and so with all of them [i.e. all verses mentioning dates].

And just as the Sabbath Day is remembered by our counting from it the first [day] from the Sabbath and the second [day] from the Sabbath, as I will explain (Ramban on Exodus 20:8:1), so too the Exodus from Egypt is remembered by our counting of the first month and the second and the third from our redemption, for this counting is not for [numbering] the year, for the start of our year is in Tishrei, as it is written (Exodus 34:22), "and the feast of ingathering [i.e. Sukkot] at the turn of the year," and it is written (Exodus 23:16), "(and the feast of ingathering), at the end of the year." If so, then when the month of Nisan is called the first [month] and Tishrei the seventh, the solution is that [Nisan is] the first [month] from redemption and [Tishrei is] the seventh. This is the reason for, "it shall be the first...to you," for it is not the first in the year, but it is the first for you, for such is it called as a remembrance of our redemption.

And our Sages have already mentioned this topic, and said that the names of the months came with us from Babylonia (Jerusalem Talmud Rosh Hashanah 6a), for at the start we had no names. The reason for this is that at the start the order of [the months] was as a remembrance of the Exodus from Egypt, but when we left Babylonia and the verse was fulfilled (Jeremiah 16:14-15), "that it shall no more be said: 'As the LORD liveth, that brought up the children of Israel out of the land of Egypt,' but: 'As the LORD liveth, that brought up the children of Israel from the land of the north,'" we returned to calling the months by the names by which they were called in Babylonia, as a reminder that there we stood and from there the Lord drew us out. For the names Nisan, Iyar, and the others are Persian names and are only found in the books of the Babylonian prophets (Zechariah 1:7, Ezra 6:15, Nehemiah 1:1) and in Megilat Esther (3:7). Therefore the verse says, "In the first month, which is the month Nisan," similar to, "They cast pur, that is, the lot" (ibid.). And until today the nations in the lands of Persia and Media call [the months] Nisan and Tishrei and all the rest like us. And these [names] recall through the months the second redemption just as we did until now for the first one.

וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנו אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים עשר חדש, כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול, כי בכל עת שמזכיר החדשים יהיה הנס נזכר, ועל כן אין לחדשים שם בתורה, אלא יאמר בחדש השלישי (להלן יט א), ואומר ויהי בשנה השנית בחדש השני נעלה הענן (במדבר י יא), ובחדש השביעי באחד לחדש וגו' (שם כט א), וכן כלם:

וכמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת ושני בשבת, כאשר אפרש (להלן כ ח), כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני והשלישי לגאולתינו, שאין המנין הזה לשנה, שהרי תחלת שנותינו מתשרי, דכתיב (להלן לד כב) וחג האסיף תקופת השנה, וכתיב (שם כג טז) בצאת השנה, אם כן כשנקרא לחדש ניסן ראשון ולתשרי שביעי, פתרונו ראשון לגאולה ושביעי אליה זה טעם ראשון הוא לכם, שאיננו ראשון בשנה, אבל הוא ראשון לכם, שנקרא לו לזכרון גאולתינו:

וכבר הזכירו רבותינו זה הענין, ואמרו שמות חדשים עלו עמנו מבבל (ירושלמי ר"ה א ב, ב"ר מח ט), כי מתחלה לא היו להם שמות אצלנו, והסבה בזה, כי מתחלה היה מניינם זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב (ירמיה טז יד~טו) ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון, חזרנו לקרא החדשים בשם שנקראים בארץ בבל, להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י כי אלה השמות ניסן אייר וזולתם שמות פרסיים, ולא ימצא רק בספרי נביאי בבל (זכריה א ז, עזרא ו טו, נחמיה א א) ובמגילת אסתר (ג ז). ולכן אמר הכתוב בחדש הראשון הוא חדש ניסן, כמו הפיל פור הוא הגורל (שם). ועוד היום הגוים בארצות פרס ומדי כך הם קוראים אותם ניסן ותשרי וכלם כמונו. והנה מזכיר בחדשים הגאולה השנית כאשר עשינו עד הנה בראשונה:

Incomplete Redemption

3. Emes L'Yaakov, Shmos 12:2

נראה שעולי ככל, שבנו את הבית השני, ידעו כי לא זה הבנין אשר יעמוד לעולמים, ואין חזרתם לארץ ישראל בתקופה זו הגאולה השלמה. דעתם היתה כי בנין הבית בתקופה הזאת לא נועד אלא להכין את העם לתקופת הגלות הארוכה. על פי שורת הדין היו הם צריכים לישאר בבבל עוד זמן רב, אלא שראתה ההשגחה שכבר לאחר שבעים שנה של גלות בבל כבר נטמע ונתערב רוב העם עם הגויים, וכרור כשמש היה כי אם יתעכבו בני ישראל בגלות מאות ואלפי שנים

והנראה בזה, בהקדם מה שיש להבין הא דאיתא ביומא [דף כ"א ע"ב] שבבית שני חסרו חמשה דברים, והראשון מהם הוא הארון אשר נגנו בימי יאשיהו המלך. ולכאורה משמע דהטעם שחסר הארון בבית שני הוא משום שנתעלם מן העין. אך לא כן משמע במסכת שקלים [פרק ו' משנה א']. דאיתא התם: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה את הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמר לחבירו לא הספיק לגמור הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם הארון נגנו עכ"ל המשנה, הרי אף שידעו איפה הארון נגנו אעפ"כ לא העלוהו למקומו בבית קדשי הקדשים, ובהכרח שהיתה סיבה מיוחדת שבבית שני לא יהיה הארון במקומו. מדוע?

מושלם. ולכן גם לשונם נשאר בלשון הגלות — לשון ארמי, ולא חזרו לדבר בלשון הקודש, מה שהיה מראה כאילו הם נגאלו באופן סופי¹⁹. ונראה שזה גם הטעם מדוע נכתב התלמוד הירושלמי בארמית, דבשלמא הבבלי שנכתב בבבל נכתב בשפת המדינה, אבל הירושלמי שנכתב בארץ ישראל מדוע נכתב בארמית, אבל לדברינו נעשה זה מהטעם הנ"ל.

[ועיין לעיל בפרשת ויחי [מ"ט פ"י] שביארתי לפ"ז מדוע באמת לא קם מלך ממלכות בית דוד בתקופה זו, כי להעמיד מלך מזרע המלוכה היתה באותה שעה כנגד רוח המקום, כי המלכת מלך ממשפחת דוד המלך היתה מתפרשת כאילו הגיעו קץ הימים והגאולה העתידה, ולכן לא העירו חכמי ישראל לבית חשמונאים על שהמליכו עצמם אף שהיה זה באיסור וכמש"כ הרמב"ן שם, ועיי"ש].

לאור זה נבין דבר תמוה בסדר הנביאים, שהרי נבואת חגי, המתייחסת ברובה על בנין

שאז כודאי לא יצליח העם להשאר בזהותו המיוחדת ושוב לא יהיה את מי לגאול, ולכן חמל ה' על עמו והוציאם מבבל והחזירם, באופן זמני, לארץ ישראל, וכנה להם את בית הבחירה, והכל בכדי שישובו ויתחזקו ביסודות האמונה ויהיו מחוסנים לקראת תקופת הגלות המרה¹⁷. בכדי להדגיש ולהמחיש לעם שעדיין הם לא נגאלו וכי בעצם עדיין הם בגלות, לא העלו את הארון, מקור הקדושה בבית הראשון, ממקום שנגנו והשאירוהו במקומו, כי עדיין אין הגאולה שלמה¹⁸.

מחמת הכרתם זו, שעדיין לא הגיעה הגאולה השלמה, הנהיגו עולי ככל כמה וכמה ענינים שיהיו עושים כמו שהיו נוהגים בתקופת הגלות, להראות שבאמת תקופת גלות בבל עדיין נמשכת והבנין הנבנה אינו אלא ארעי ועתיד להחרב. מחמת זה כשעלו מבבל חזרו לקרוא את שמות החדשים בשם שנקראו בבבל, וכמו שכתב הרמב"ן: "להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י", כלומר, כדי לזכור שבאמת לא נגאלו באופן

The Zodiac of Egypt

4. Aruch Hashulchan, Orach Chaim 429:2-3

בערב פסח, ואין אומרים צדקתך צדק בשבת במנחה ואין מספידין בו, גם אין אומרים צדוק הדין. ומדברי רבינו הב"י מבואר דרק לגזור תענית בציבור אסור, אבל יחיד בפני עצמו יכול להתענות, שכתב אין מתענין בו להזכיר בציבור. אבל רבינו הרמ"א כתב שנהגו דאין מתענין בו תענית כלל אפילו יום שמת בו אביו או אמו ואי. וחתן ביום חופתו יכול להתענות כמ"ש לקמן סימן תקע"ג (פ"ג). ותענית חלום פשיטא שמתענין, וא"צ למיתב תענית לתעניתו כבשבת ויו"ט. ואין לשאול איזה יחוס יש להימים שאחר הפסח, די"ל הואיל שיצא רוב החדש בקדושה [מג"א סק"ג], ובאמת א"צ לזה, דכל חדש ניסן קדוש מפני הטעמים שבארנו. ואם התענה בשבת שבתוך ניסן תענית חלום וצריך למיתב תענית לתעניתו, יתענה ביום מחר אף שהוא בניסן וי"ז (שס סק"ו), אך אם היה סמוך ל"י לחדש, יניח התענית עד יום זה מפני שהוא תענית צדיקים מטעמים שיתבארו בסימן תק"פ (פ"ג). וכן ראש חדש בעצמו יתבאר בסימן תקע"ג (פ"ג) שיש מתענים, ע"ש [שס]:

ב וְלָמָּה נבחר החדש הזה, מפני שהמצרים עבדו לטלה שהוא ראש המזלות באפודת העגולה, ומזל טלה משמש בחדש ניסן, ופרעה סמך על כחו ומזלו, ולכן אף כי במכת ברד נשבר לבו הזונה עד שאמר 'ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים' (שמות ט ט), מ"מ אח"כ במכת ארבה הרים ראש, כדכתיב (שם י ט) 'ויגרש אותם', ובמכת חשך יצא בחוצפה גדולה עד שאמר למשה רבינו 'אל תוסף ראות פני' (שם פסוק כח), והטעם מפני שאז קרבו ימי ניסן, ובטח על מזלו שבחדש הזה, וזהו שאמר הקב"ה למשה 'החדש הזה לכם ראש חדשים', כלומר החדש הזה שפרעה ממתין עליו, יהיה לכם ראש חדשים, שבזה תתברר כי אין ממש במזלות ו'ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', וישראל הם עם סגולתו, ולכן 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה':

ג וּמִפְּנֵי גדולת החודש הזה גם המשכן הוקם בראש חדש ניסן, כדכתיב בפקודי (שם מ ז). והנשיאים הקריבו יום יום קרבנותיהם לחנוכת המזבח כדכתיב בנשא (נמדנר י), וכל נשיא עשה ביומו יו"ט. וכן לעתיד לבא עתיד בית המקדש להבנות בניסן, כדתניא בפרק בתרא דמסכת סופרים (פכ"א ה"א). ואומר שם, דלפיכך אין אומרים תחינות כל ימי ניסן ואין מתענין עד שיעבור ניסן, לבד הבכורות שמתענין

The Judgment of Nissan

5. Kedushas Levi, Parshas Bo

עוד יבואר, החודש הזה לכם ראש חדשים. הכלל, כי לפעמים מנסה המלך מדינות שלו אם אוהבים אותו ועובדים אותו באמת, ולפעמים המלך מנסה את המדינות אם הם אוהבים את בניו. וכן הוא בתשרי השם **ובניסן השם יתברך דן את העולם**, יתברך דן את העולם אם הם אוהבים אותו ויראים ממנו **אם הם אוהבים את בני ישראל. ולכן פרעה שעשה רעה לישראל לקה הקב"ה אותו בזה החוד** וזהו הרמז החודש הזה 'לכם', כלומר בשבילכם, 'ראשונה הוא לכם לחדשי השנה', כלומר השפע הנשפ. ש ע מאת השם יתברך בחודש ניסן והמשפט הוא בשביל ישראל, ומי שעושה רעה לישראל הקב"ה נפרע ממנו ועושה ניסים לישראל:

The Purpose of Existence

6. Talmud Bavli, Eruvin 13b

עומדת לו ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו: **מתני'** ה' הקורה שאמרו

7. Shla Hakoddesh, Pesachim Perek Ner Mitzvah, Siman 7

ז. 'החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה' (שמות יב, ב). הנה, יש כפל לשון בזה הפסוק, אמר שהוא ראש חדשים, ואמר שנית ראשון הוא לכם. ואפשר, שהפסוק מדבר משני עיבורים, מעיבור החדש ומעיבור השנה. 'החדש הזה לכם' הוא קידוש החדש, כמו שפירש רש"י (שם בפסוק). 'ראשון הוא לכם', זה אמר לענין עיבור השנה. וכדאמר שמואל (ברכות י ב) אין מעברין ניסן בניסן, ותמיד ניסן הוא ראשון. אבל דרך רמז נזכר לומר, דהפסוק רומז, החדש הזה לכם ראש 'חדשים', כלומר, החדש כולו הוא ראשי חדשים, כי כל יום ויום הוא כראש חודש, וכמו שכתב הטור סימן תכ"ט בשם מסכת סופרים (פכ"א ה"ג), דאין מחענין בניסן מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם כו'. |

8. Chasam Sofer, Parshas Bo

החדש הזה לכם ראש חדשים, כי שלי"ה כל ימי ההמשך הם קדושים כראשי חדשים, והנה חדש ניסן כולו ראשי חדש אשר כל יום כולו מחדש אי והוא שלשים חדשים שהם צ"י שנים ומחלה והיינו שנחלקו צ"ש וב"ה אי נח שנברא או שלא נברא וכי חוס' פ"ק דעירובין [י"ג:] דלדיקום ועמך כולם לדיקום צודאי נח שנברא ונח לכם ולדורם ע"ש ועפ"י ח"עפ"י שנתשרי נברא העולם מ"מ ה"י כלא ה"י ונח שלא נברא אך בניסן יליאת מלרים אז נברא העולם ממש שנברא ישראל ונח שנברא והיינו צ"י שנים ומחלה שנחלקו צ"ש וב"ה רמז לחדש ניסן ה"ל. [תקצ"ן].